



SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII kadencja

Druk nr 1216

Warszawa, 30 stycznia 2013 r.

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego oraz niektórych innych ustaw.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Marka Balta.

(-) Romuald Ajchler; (-) Leszek Aleksandrak; (-) Marek Balt; (-) Anna Bańkowska; (-) Jacek Czerniak; (-) Tomasz Garbowski; (-) Dariusz Joński; (-) Ryszard Kalisz; (-) Tomasz Kamiński; (-) Krystyna Łybacka; (-) Zbigniew Matuszczak; (-) Leszek Miller; (-) Grzegorz Napieralski; (-) Cezary Olejniczak; (-) Artur Ostrowski; (-) Stanisława Prządka; (-) Małgorzata Sekuła-Szmajdzińska; (-) Tadeusz Tomaszewski; (-) Jerzy Wenderlich; (-) Bogusław Wontor; (-) Stanisław Wziątek; (-) Zbyszek Zaborowski; (-) Ryszard Zbrzyzny.

Ustawa
z dnia 2013 r.
o zmianie ustawy o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu
proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego oraz
niektórych innych ustaw

Art. 1

W ustawie z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 9, poz. 87, Nr 10, poz. 111; z 1969 r. Nr 13, poz. 95; z 1975 r. Nr 17, poz. 94; z 1989 r. Nr 29, poz. 154; z 1998 r. Nr 137, poz. 887) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) tytuł ustawy otrzymuje brzmienie: Ustawa z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez państwo dóbr martwej ręki i poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych,
- 2) w preambule ustawy skreśla się słowa „oraz celem materialnego zabezpieczenia duchowieństwa”,
- 3) w art. 1 uchyla się ust. 4 i 5,
- 4) art. 7 ust. 2 otrzymuje brzmienie: Rada Ministrów ustali tryb zarządu i użytkowania (ust. 1),
- 5) uchyla się art. 8 – 11.

Art. 2

W ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887, Nr 162, poz. 1118 i 1126; z 1999 r. Nr 26, poz. 228, Nr 60, poz. 636, Nr 72, poz. 802, Nr 78, poz. 875 i Nr 110, poz. 1256; z 2000 r. Nr 9, poz. 118, Nr 95, poz. 1041, Nr 104, poz. 1104 i Nr 119, poz. 1249; z 2001 r. Nr 8, poz. 64, Nr 27, poz. 298, Nr 39, poz. 459, Nr 72, poz. 748, Nr 100, poz. 1080, Nr 110, poz. 1189, Nr 111, poz. 1194, Nr 130, poz. 1452 i Nr 154, poz. 1792; z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 41, poz. 365, Nr 74, poz. 676, Nr 155, poz. 1287, Nr 169, poz. 1387, Nr 199, poz. 1673, Nr 200, poz. 1679 i Nr 241, poz. 2074; z 2003 r. Nr 56, poz. 498, Nr 65, poz. 595, Nr 135, poz. 1268, Nr 149, poz. 1450, Nr 166, poz. 1609, Nr 170, poz. 1651, Nr 190, poz. 1864, Nr 210, poz. 2037, Nr 223, poz. 2217 i Nr 228, poz. 2255 oraz z 2004 r. Nr 19, poz. 177):

1) w art. 4 pkt 2 skreśla się lit. f);

2) w art. 7 dodaje się pkt 6 w brzmieniu:

„6) duchowni przebywający na misjach lub prowadzący działalność duszpasterską wśród Polonii”

3) w art. 16:

a) ust. 10 otrzymuje brzmienie:

„10. Składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe duchownych, o których mowa w art. 9 ust. 1a finansują w całości, z własnych środków, ubezpieczeni”

b) ust. 10a otrzymuje brzmienie:

„10a. Składki za ubezpieczonych, o których mowa w ust. 10 oraz w art. 7 pkt 6 może finansować zwierzchnia krajowa instytucja diecezjalna lub zakonna po uprzednim powiadomieniu Zakładu”

W ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. nr 210, poz. 2135 z późn. zm.)

1) w art. 86 ust. 4 skreśla się słowa „z Funduszu Kościelnego” dodając zwrot „przez zwierzchnią krajową instytucję diecezjalną lub zakonną”

2) w art. 86 uchyla się ust. 5.

Art. 3

W ustawie budżetowej na rok 2014 zostanie uwzględniona dotacja dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na pokrycie składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i zdrowotne duchownych za rok 2013 w części, która nie zostanie sfinansowana w 2013 r. przez Fundusz Kościelny oraz przez składki opłacane przez duchownych, instytucje diecezjalne i zakonne.

Art. 4

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2014 r.

Uzasadnienie

Celem projektowanej regulacji jest zniesienie Funduszu Kościelnego, jako nieadekwatnej w warunkach państwa neutralnego światopoglądowo formy budżetu wyznań. Tak stało się m.in. we Francji na mocy ustawy z 9 grudnia 1905 r. o rozdziale kościoła od państwa.

Zniesienie Funduszu Kościelnego nastąpi przez uchylenie odpowiednich sformułowań przedmiotowej ustawy poświęconych tej zinstytucjonalizowanej formie dotacji państwowych. Przed przejęciem przez państwo dóbr martwej ręki - kościoły i inne związki wyznaniowe posiadały 7.069 gospodarstw rolnych o łącznej powierzchni 177.630,8 ha, z czego przypadało na Kościół Katolicki obrządku łacińskiego 154.920,3 ha, Kościół Katolicki obrządku greckokatolickiego (unickiego) 13.982 ha, Kościół Katolicki obrządku wschodniosłowiańskiego (tzw. neounia) 61,6 ha, kościoły ewangelickie 5.064,4 ha, Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny 2.830,6 ha, gminy wyznaniowe żydowskie 588,3 ha, kościoły mariawickie 118,4 ha, Muzułmański Związek Religijny 30,4 ha, Polski Kościół Chrześcijan Baptystów 21,1 ha, Polski Narodowy Kościół Katolicki 6,7 ha, gminy mennonickie 6,2 ha oraz na Kościół Starokatolicki, Wschodni Kościół Staroobrzędowy oraz Kościół Metodystyczny po 0,1 ha. Te dane, jak również poniższe dane o powierzchni przejętych przez Państwo dóbr martwej ręki zawarte są w przechowywanych w Archiwum Akt Nowych archiwaliach Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, Departament Przebudowy Ustroju Rolnego, zwłaszcza w zespole akt 1434.

Nazwa „dobra martwej ręki” w jednej wersji pochodzi od okoliczności, że chodzi przede wszystkim o zapisy dokonywane na rzecz kościołów na łożu śmierci. Według drugiej wersji nazwa ta związana była z wielowiekowymi zakazami sprzedaży ziemi przez kościoły, przez co grunty te były martwe dla obrotu.

Powyższe dane statystyczne nie dotyczą Ziem Zachodnich i Północnych, na których dekretem z dnia 26 września 1946 r. o ustroju rolnym i osadnictwie na obszarze Ziem Odzyskanych i byłego Wolnego Miasta Gdańska (Dz. U. Nr 48, poz. 279) upaństwowiono z przeznaczeniem na cele naprawy ustroju agrarnego w Polsce niemal wszystkie grunty rolne, w tym także kościelne. Nie zostały na tych ziemiach upaństwowione, zgodnie z dekretem z dnia 8 marca 1948 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich (Dz. U. Nr 13, poz. 87) jedynie majątki osób narodowości polskiej (ludności rodzimej) lub innej narodowości

prześladowanej przez Niemców. Wspomniany dekret z dnia 26 września 1946 r. przewidywał możliwość przekazania nieruchomości rolnych na potrzeby związków wyznaniowych, lecz przepis ten został zastosowany jedynie w odniesieniu do kilkuset hektarów. Opiszana niżej ustawa z dnia 20 marca 1950 r. nie była stosowana na Ziemiach Zachodnich i Północnych. Pewne zbliżenie do sytuacji w Polsce centralnej w dziedzinie dóbr martwej ręki przyniosły przepisy ustaw wyznaniowych z lat 90. XX w. zezwalające na obdarowanie przez państwo poszczególnych parafii (gmin wyznaniowych, zborów) na Ziemiach Zachodnich i Północnych gruntami rolnymi o powierzchni do 15 ha.

Ustawa z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 9, poz. 87, Nr 10, poz. 111; z 1969 r. Nr 13, poz. 95; z 1975 r. Nr 17, poz. 94; z 1989 r. Nr 29, poz. 154; z 1998 r. Nr 137, poz. 887) upaństwowiła, jak postanawiał jej art. 1 "wszystkie nieruchomości ziemskie związków wyznaniowych". Jednak od upaństwowienia wyłączono gospodarstwa rolne proboszczów (beneficja proboszczowskie) o powierzchni do 50 ha, zaś na terenie województw poznańskiego, pomorskiego i śląskiego o powierzchni do 100 ha. W przypadkach przekroczenia tych norm obszarowych upaństwowieniu podlegała jedynie nadwyżka ponad 50, względnie 100 ha. Należy przypomnieć, że w trakcie prac Sejmu Ustawodawczego nad projektem ustawy o utworzeniu Funduszu Kościelnego pozytywne stanowisko wobec przejęcia przez państwo dóbr martwej ręki prezentowało katolickie Stronnictwo Pracy. Poseł tego ugrupowania A. Olchowicz stwierdził w trakcie tych prac co następuje: *„Wyrażając swój pogląd i stanowisko do projektu ustawy o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadanych gospodarstw rolnych i o utworzeniu Funduszu Kościelnego, chcemy podkreślić, jako stronnictwo katolików, że zagadnienie tu dziś przed Wysokim Sejmem postawione, jest przez większość społeczeństwa katolickiego, nie wyłączając również duchowieństwa – oceniane pozytywnie. Większość katolików polskich znakomicie odróżnia cele i zakres uprawnień społeczności, jakimi są Państwo i Kościół.”* (Stronnictwo Pracy – przemówienia posłów Stronnictwa Pracy wygłoszone na sesji zwyczajnej jesiennej r. 1949/50 Sejmu Ustawodawczego R.P., Warszawa 1950, s. 67) W aneksie do protokołu Wspólnej Komisji Rządu i Episkopatu z dnia 14 kwietnia 1950 r. wyłączono od upaństwowienia do 50 ha dla ordynariuszy diecezji i dla seminariów duchownych oraz do 5 ha dla domów zakonnych.

Jedyne zachowane w archiwach zestawienie powierzchni upaństwowionych gospodarstw rolnych według stanu z dnia 15 stycznia 1951 r., zatem po zakończeniu akcyjnego przejmowania dóbr martwej ręki, wykazuje, że przejęto 89.090,8 ha. Zestawienie

nie zawiera podziału na poszczególne kościoły i inne związki wyznaniowe będące poprzednimi właścicielami przejętych nieruchomości. Po dniu 15 stycznia 1951 r. wykonanie ustawy o przejęciu przez państwo dóbr martwej ręki miało - poza jednym wyjątkiem - jedynie charakter korekt zarówno w postaci przejęcia przeoczonych nieruchomości, jak i zwrotu nieruchomości nie podlegających przejęciu. Wyjątkiem było przejęcie po tym dniu, za wymuszoną przez władze państwowe zgodą kierownictwa Kościoła Prawosławnego, ponad 2.000 ha gruntów gospodarstw rolnych proboszczów parafii prawosławnych. Występujące w literaturze przedmiotu znacznie wyższe dane o rzekomej powierzchni przejętych nieruchomości nie znajdują oparcia w materiałach archiwalnych. Zresztą w żadnej publikacji nie podano źródeł zawyżonych danych.

Grunty wyłączonych od przejęcia gospodarstw rolnych proboszczów mogły być sprzedawane. Z możliwości tej korzystano w szerokim zakresie zarówno dla pokrycia wydatków kościelnych jak i w obawie przed możliwością dalszych upaństwowień. Prymas kardynał Stefan Wyszyński uważał, że prowadzenie dużych gospodarstw rolnych odciąża proboszczów od duszpasterstwa. W rezultacie powierzchnia gruntów rolnych, z których kościoły i inne związki wyznaniowe opłacały podatek gruntowy, wynosiła w 1965 r. 38.674,5 ha.

Ustawa z dnia 20 marca 1950 r. ustalała w art. 1 ust. 4, że „Dochody z przejętych nieruchomości przeznaczone są wyłącznie na cele kościelne i charytatywne zgodnie z postanowieniami niniejszej ustawy”. Dochód z tych nieruchomości oraz dotacje państwowe utworzyły Fundusz Kościelny. Taka koncepcja miała poprzedników w Austrii w końcu XVIII wieku w tzw. józefinizmie, w Niemczech w 1807 r. i po włączeniu Państwa Kościelnego do zjednoczonych Włoch w 1871 r. Warunkiem zastąpienia dotacjami państwowymi dochodów z upaństwowionych dóbr martwej ręki było pozostawanie tych dóbr we władaniu państwa. Gdy w Austrii w 1960 r. doszło do porozumienia ze Stolicą Apostolską i zwrotu Kościołowi Katolickiemu części przejętych dóbr, w porozumieniu tym odpowiednio zmniejszono wysokość dotacji państwowych. We Włoszech wprowadzono w 1985 r. możliwość przekazywania przez podatników 0,8% (8 promili) należnego podatku dochodowego na cele kościelne, w związku z czym po kilkuletnim okresie przejściowym zaniechano wypłacania kościołom dotacji państwowych. Dla porównania, w 1949 r. w Czechosłowacji została uchwalona ustawa o gospodarczym zabezpieczeniu kościołów i związków wyznaniowych przez państwo. Zgodnie z jej postanowieniami państwo czechosłowackie wypłacało osobiste uposażenie duchownym, którzy wykonywali – za zgodą państwa – obowiązki duszpasterskie w administracji kościelnej lub w zakładach kształcenia

duchownych. Na elementy tego uposażenia składały się: płaca podstawowa, dodatek funkcyjny i premia.

W Polsce natomiast nie wydzielono organizacyjnie i finansowo upaństwowionych dóbr martwej ręki. Zostały one włączone do Państwowego Zasobu Ziemi, bez ustalenia wysokości dochodów z tych dóbr. Fundusz Kościelny oparty został wyłącznie na dotacjach budżetowych. Cele Funduszu ustalone zostały w art. 9 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. w pięciu punktach: utrzymanie i odbudowa kościołów; udzielanie duchownym pomocy materialnej i lekarskiej oraz organizowanie dla nich domów wypoczynkowych; objęcie duchownych ubezpieczeniem chorobowym w przypadkach uzasadnionych; specjalne zaopatrzenie emerytalne społecznie zasłużonych duchownych; wykonywanie działalności charytatywno-opiekuńczej. W organach Funduszu Kościelnego mieli uczestniczyć duchowni, lecz Konferencja Episkopatu Polski odmówiła ich wydelegowania do tych organów. Zarząd Funduszu sprawował jeden z wicedyrektorów Urzędu do Spraw Wyznań.

Po zorganizowaniu na początku lat 60. XX w. Kół Księży w Zrzeszeniu Katolików "Caritas", skupiających księży katolickich aprobujących zasady ustrojowe PRL, Fundusz Kościelny wydawany był w przeważającej części na rzecz tych Kół, które swym członkom udzielały pomocy materialnej i lekarskiej oraz organizowały dla nich domy wypoczynkowe. Fundusz Kościelny dotował również działalność Polskiej Rady Ekumenicznej i niekiedy niektórych kościołów, a także dotował remonty budynków kościelnych i cmentarzy wyznaniowych.

Zmiana nastąpiła poprzez uchwalenie w dniu 17 maja 1989 r. przez Sejm PRL ustawy o ubezpieczeniu społecznym duchownych (Dz. U. Nr 29, poz. 156), która przewidywała pokrywanie składek na to ubezpieczenie w wysokim stopniu z Funduszu Kościelnego. Zasada ta została podtrzymana w toku reformy ubezpieczeń społecznych przez wymienione w art. 2 powyższego projektu ustawy przepisy, które zastąpiły ustawę z 1989 r. Po zmianach ustrojowych rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia zakresu celów Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 61, poz. 354) rozszerzyło cele Funduszu na wspomaganie kościelnej działalności oświatowo-wychowawczej i opiekuńczo-wychowawczej oraz inicjatyw związanych ze zwalczaniem patologii społecznych. Jednak składki ubezpieczeniowe za duchownych odprowadzane przez Fundusz Kościelny stanowiły w ubiegłych latach nawet 95% wszystkich wydatków Funduszu. Uchwała Nr 148 Rady Ministrów z dnia 7 listopada 1991 r. w sprawie statutu Funduszu Kościelnego (MP Nr 39, poz. 279) m.in. urealniła przepis z 1950 r. o opiniodawczym udziale przedstawicieli kościołów w zakresie dysponowania środkami Funduszu.

W budżecie Państwa na rok 2013 dotacja na Fundusz Kościelny wynosi 94.3 mln zł.

Fundusz Kościelny zarówno w PRL jak i obecnie stanowi jedynie jedną z wielu dotacji publicznych na rzecz kościołów i innych związków wyznaniowych. Dotacje z budżetu państwa wypłacane są w myśl ustaw i przepisów wydanych na podstawie delegacji ustawowych. Natomiast jednostki samorządu terytorialnego oraz istniejące jeszcze przedsiębiorstwa państwowe w formie spółek prawa handlowego nie mają żadnych ograniczeń prawnych w dotowaniu kościołów i innych związków wyznaniowych – co pokazuje choćby przykład KGHM – Polska Miedź.

Pełne wyliczenie wszelkich rodzajów dotacji bezpośrednich jest niemal niemożliwe. Najważniejsze z nich to: pomoc w utrzymaniu i remontach zabytków, duszpasterstwo wojskowe, policyjne, BOR, Straży Granicznej i Straży Pożarnej, duszpasterstwo więzienne, duszpasterstwo szpitalne, celne, finansowanie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego ;Papieskiego Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie, Akademii Ignatianum , Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie, Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (dawniejsza Akademia Teologii Katolickiej), Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie (uczelnia o charakterze ekumenicznej posiadającej od 2000 r. status uregulowany ustawowo), wydziałów teologicznych na uniwersytetach państwowych (w Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Szczecinie), dotowanie prowadzonych przez kościoły i inne związki wyznaniowe prywatnych szkół ogólnokształcących, zawodowych i artystycznych, zakładów służby zdrowia i opieki społecznej. W tym należy uwzględnić pensje dla ok. 15 tys. katechetów wypłacane z budżetu państwa. Wyżej podane kwoty dotacji są zaczerpnięte z opracowania *I. Matjasik „Kasa kościoła”*, w: *Kościół w Polsce – raport, dodatek specjalny do dziennika Rzeczpospolita, 9.12.2010, s. 16*. Pośrednią formą dotowania są ulgi podatkowe, celne oraz w opłatach sądowych.

W pierwotnym brzmieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 29, poz. 154, art. 61 ust. 1 pkt 2) możliwości przywrócenia osobom prawnym Kościoła Katolickiego własności dóbr martwej ręki zostały ograniczone do przypadków, gdy w toku realizacji ustawy z dnia 20 marca 1950 r. nie przestrzegano przewidzianych w tej ustawie i w aneksie do protokołu z dnia 14 kwietnia 1950 r. wyłączeń od przejęcia gospodarstw rolnych proboszczów, biskupów, seminariów duchownych i domów zakonnych. Natomiast nowelizacja dokonana ustawą z dnia 11 października 1991 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 107, poz. 459) – poprzez dodanie art. 70a znacznie

rozszerzyła możliwość rewindykacji dóbr martwej ręki. Inne kościoły i związki wyznaniowe skorzystały w bardzo małym zakresie z możliwości rewindykacji dóbr martwej ręki, natomiast podobnie jak Kościół Katolicki skorzystały ze wspomnianej wyżej możliwości otrzymania gruntów rolnych dla swych jednostek na Ziemiach Zachodnich i Północnych.

Ustawa z dnia 14 czerwca 1991 r. o finansowaniu Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego z budżetu państwa (Dz. U. Nr 61, poz. 259) była uzasadniana przede wszystkim upaństwowieniem liczącego około 7 tysięcy ha majątku rolnego Fundacji Potulickich, będącego jednym z głównych źródeł finansowania KUL. Przepis o finansowaniu KUL przez państwo został powtórzony w konkordacie z 1993 r. Jednak ostatecznie całe Państwowe Gospodarstwo Rolne w Potulicach, o powierzchni ponad 8 tysięcy ha (gdyż obejmowało ono także grunty należące poprzednio do innych właścicieli), zostało przekazane KUL-owi bez cofnięcia finansowania go przez państwo.

Brak jest opublikowanych danych o obecnej powierzchni gruntów rolnych należących do kościołów i innych związków wyznaniowych, chociaż Główny Urząd Statystyczny powinien dysponować takimi danymi na podstawie spisów rolnych. W publicystyce powtarza się liczba 160.000 ha tych gruntów. Zatem przejęcia przez państwo dóbr martwej ręki zostało zniwelowane. Tym samym upadł sens utrzymywania Funduszu Kościelnego.

Wobec tego proponuje się zniesienie Funduszu Kościelnego i obciążenie duchownych lub instytucji kościelnych i zakonnych całością składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i zdrowotne duchownych. Prawo nie może działać wstecz, dlatego art. 3 umożliwia poniesienie przez budżet państwa składek za 2013 r. na te ubezpieczenia także po zniesieniu Funduszu Kościelnego. Projekt ustawy nie narusza natomiast wszystkich innych rodzajów dotowania kościołów i innych związków wyznaniowych z budżetu państwa.

Konkordat z dnia 28 lipca 1993 r. nie zawiera przepisów dotyczących bezpośrednio kościelnych majątków rolnych i Funduszu Kościelnego, natomiast w art. 22 przewiduje celowość uregulowania na nowo spraw finansów kościelnych. Zmiana sposobu udzielania wsparcia finansowego przez państwo w odniesieniu do wszystkich kościołów i związków wyznaniowych, wymaga dialogu z nimi. W przypadku Kościoła Rzymskokatolickiego konieczna jest opinia strony kościelnej w przedmiocie postulowanych zmian, która może być efektem prac dwóch Komisji Konkordatowych: rządowej i kościelnej, powołanych w 1998 r. po dokonaniu ratyfikacji konkordatu. W ramach Kościelnej Komisji Konkordatowej działa zespół przygotowujący zmiany zasad finansowania kościoła. W kręgach kościelnych również od lat prowadzona jest dyskusja o zmianach w modelu finansowania wspólnot parafialnych. W tym kontekście warto wskazać na przesłanie pierwszego Synodu Diecezji Opolskiej 2002 –

2005, które wskazuje na obowiązek wiernych świeckich dbania o materialną stronę funkcjonowania kościoła na miarę własnych możliwości (A. Szymański „Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej, w: Studia Teologiczno – Historyczno Śląska Opolskiego, nr 28/2008, s. 388). Powyższe zagadnienie wymaga także rozmów ze stroną kościelną w ramach Komisji Wspólnej Rządu i Konferencji Episkopatu Polski. Analogicznie zmiany dotyczące zniesienia funduszu kościelnego wymagają zaopiniowania przez pozostałe kościoły i inne związki wyznaniowe funkcjonujące w RP. W związku z tym konieczne będą rozmowy w ramach m.in. Komisji Wspólnej Rządu i Polskiej Rady Ekumenicznej, jak również Komisji Wspólnej Rządu i Aliansu Ewangelicznego.

Docelowo nowy model finansowania kościołów i innych związków wyznaniowych mógłby polegać na m.in. przechodzeniu (wg uzgodnionego przez stronę państwową i kościelną harmonogramu) do opodatkowania działalności komercyjnej podmiotów kościelnych na zasadach ogólnych, zgodnie z równością podmiotów na rynku, zasadami uczciwej konkurencji i sprawiedliwym rozłożeniem ciężarów przemian społeczno – ekonomicznych w naszym kraju, zachowaniu dalszego finansowania z budżetu państwa inwestycji konserwatorskich obiektów sakralnych (wraz z zabezpieczeniami antywłamaniowymi). Mogło to by się odbywać poprzez rozdział grantów pieniężnych przez specjalną komisję działającą w strukturach Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Decyzje tej komisji powinny być jawne i publikowane na stronach internetowych resortu, w zgodzie z zasadą jawności finansów publicznych. Warte rozważenia jest wprowadzenie w Polsce zbliżonego do rozwiązań włoskich, węgierskich, a także hiszpańskich zasad finansowania przez podatników wybranych kościołów i innych związków wyznaniowych – na zasadzie dobrowolności. Konstytucja RP w art. 53 ust. 7 wyklucza wprowadzenie w Polsce niemieckiego modelu przymusowego podatku kościelnego (*Nikt nie może być obowiązany przez organy władzy publicznej do ujawnienia swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania*). Ewentualna rubryka w formularzu podatkowym PIT o zadeklarowaniu przez podatnika przynależności do określonego wyznania stanowiłaby pogwałcenie normy konstytucyjnej, chociaż model niemieckiego podatku kościelnego jest o tyle klarowny, że na dany kościół nie płać podatku ludzie, którzy do niego nie należą. Jednakże nie zmienia to faktu, że również w Niemczech poza systemem tego podatku kościoły także otrzymują od państwa pewne dotacje.

Do zmiany systemu funkcjonowania kościoła w państwie skłania również i to, iż od wielu lat źródłem dochodów parafii, diecezji, zakonów i innych podmiotów kościelnych jest ziemia. Według różnych obliczeń kościół rzymskokatolicki w Polsce posiada ok. 100 tys. ha.

Należy podkreślić również, iż źródłem dochodów dla kościelnych osób prawnych są również darowizny na cele kultu religijnego. W roku 2009 wg danych Ministerstwa Finansów wynosiły one 62 mln zł (*I. Matjasik „Kasa kościoła”, w Kościół w Polsce – raport, dodatek specjalny do dziennika Rzeczpospolita, 9.12.2010, s. 16*).

W kontekście porównawczym należy wspomnieć, iż w związku ze światowym kryzysem ekonomicznym np. socjalistyczny rząd Grecji partii PASOK kierowanej przez Jeorijosa Papandreu podjął decyzję w 2010 r. o opodatkowaniu nieruchomości tamtejszej Cerkwi Prawosławnej, które do tej pory nie były objęte tą daniną publiczną.

Projekt ustawy nie dotyczy problematyki uregulowanej prawem Unii Europejskiej, które nie zajmuje się sprawami majątkowymi i finansowymi kościołów i innych związków wyznaniowych, pozostawiając je w wyłącznej gestii ustawodawstw poszczególnych państw członkowskich.

Wejście w życie przedmiotowej regulacji nie niesie za sobą obciążeń dla budżetu państwa, ani nie spowoduje dodatkowych skutków finansowych dla jednostek samorządu terytorialnego.

Przedłożony projekt ustawy nie był poddany konsultacjom społecznym w rozumieniu art. 34 ust 3 Regulaminu Sejmu RP.

Warszawa, 12 lutego 2013 r.

BAS-WAPEiM-219/13

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna
w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu
ustawy o zmianie ustawy o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki,
poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu
Funduszu Kościelnego oraz niektórych innych ustaw (przedstawiciel
wnioskodawców: poseł Marek Balt)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2012 r. poz. 32 i 819) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projekt ustawy przewiduje zmianę tytułu, preambuły, artykułów 1 i 7 oraz uchylenie artykułów 8 – 11 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 9, poz. 87, ze zmianami), zmianę artykułów 4, 7 oraz 16 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585, ze zmianami) oraz zmianę artykułu 86 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, ze zmianami). Projekt zakłada uchylenie podstaw prawnych utworzenia i organizacji Funduszu Kościelnego oraz zmianę zasad odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne osób duchownych.

Artykuł 2 pkt 2 projektu – w zakresie dodania punktu 6 w art. 7 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych – nie uwzględnia (obowiązującego od dnia 1 stycznia 2013 r.) brzmienia zmienianego przepisu wprowadzonego na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 637)¹.

Proponowana ustawa ma wejść w życie z dniem 1 stycznia 2014 r.

¹ Artykuł 7 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2013 r., stanowi, że prawo do dobrowolnego objęcia ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi przysługuje osobom, które nie spełniają warunków do objęcia tymi ubezpieczeniami obowiązkowo.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem

Kwestie stanowiące przedmiot projektu ustawy nie są regulowane prawem Unii Europejskiej.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Prawo Unii Europejskiej nie reguluje kwestii zawartych w przepisach opiniowanego projektu.

4. Konkluzja

Przedmiot projektu ustawy o zmianie ustawy o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego oraz niektórych innych ustaw nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Dyrektor
Biura Analiz Sejmowych

Zbigniew Wrona

Warszawa, 12 lutego 2013 r.

BAS-WAPEiM-220/13

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna
w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu
– czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o przejęciu przez Państwo
dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw
rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego oraz niektórych innych ustaw
(przedstawiciel wnioskodawców: poseł Marek Balt) jest projektem ustawy
wykonującej prawo Unii Europejskiej

Projekt ustawy przewiduje zmianę tytułu, preambuły, artykułów 1 i 7 oraz uchylenie artykułów 8 – 11 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 9, poz. 87, ze zmianami), zmianę artykułów 4, 7 oraz 16 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585, ze zmianami) oraz zmianę artykułu 86 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, ze zmianami). Projekt zakłada uchylenie podstaw prawnych utworzenia i organizacji Funduszu Kościelnego oraz zmianę zasad odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne osób duchownych.

Przedmiot projektu ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Projekt ustawy o zmianie ustawy o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego oraz niektórych innych ustaw **nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej.**

Dyrektor
Biura Analiz Sejmowych

Zbigniew Wrona



Rzecznik Ubezpieczonych

www.rzu.gov.pl

Aleksandra Wiktorow

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 21 03 2013

Warszawa, 19 03 2013 r.

RU/60/13

**Pan Minister
Lech Czapla
Szef Kancelarii Sejmu**

ul. Wiejska 4/6/8
00-902 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na pismo z dnia 7 marca 2013 r., sygn.: GMS-WP-173-65/13 w sprawie *poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego oraz niektórych innych ustaw*, uprzejmie informuję, że treść projektu pozostaje poza zakresem kompetencji Rzecznika Ubezpieczonych, wynikających z ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o nadzorze ubezpieczeniowym i emerytalnym oraz Rzeczniku Ubezpieczonych (Dz. U. nr 124 poz. 1153 z późn. zm.).

*Z poważaniem
Alina*



Warszawa, dnia 18 marca 2013 r.

UNP: 2013-31369
991100/0220-45/2013/LJ

SEKRETARIAT SZEFA KS
L.dz.
Data wpływu 19 03 2013

Pan
Lech Czapla
Szef Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,

Uprzejmie informuję, że do przekazanego przy piśmie z dnia 7 marca 2013 r., znak: GMS-WP-173-65/13, *poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego oraz niektórych innych ustaw*, z punktu widzenia wykonawcy, zgłaszam następujące uwagi.

Projekt zakłada skreślenie art. 4 pkt 2 lit. f ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 Nr 205, poz. 1585, z późn. zm.), który zawiera definicję płatnika składek w stosunku do osób duchownych. Powołany przepis stanowi, że płatnikiem składek jest „duchowny niebędący członkiem zakonu albo przełożony domu zakonnego lub klasztoru w stosunku do członków swych zakonów lub, za zgodą Zakładu, inna zwierzchnia instytucja diecezjalna lub zakonna w stosunku do duchownych objętych tą zgodą”. Wykreślenie płatnika składek dla ubezpieczonych będących duchownymi oznacza, że z ustawy zostanie usunięty podmiot odpowiedzialny za rozliczanie, wypełnianie i składanie dokumentów zgłoszeniowych i rozliczeniowych za tych ubezpieczonych. Brak będzie także podmiotu odpowiedzialnego za opłacanie składek. W konsekwencji uniemożliwi to przymusowe dochodzenie nieopłaconych w terminie składek. Należy zauważyć, że projekt wskazuje jedynie podmioty odpowiedzialne za finansowanie składek, co nie jest tożsame z pojęciem opłacania składek. Mając na uwadze powyższe, konieczne jest zdefiniowanie podmiotu, który będzie pełnił funkcję płatnika składek wobec ubezpieczonych będących duchownymi.

Projekt, dodając do art. 7 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych pkt 6, odnosi się do stanu prawnego obowiązującego przed dniem 1 stycznia 2013 r., nie uwzględniając zmian wprowadzonych ustawą z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 637).

W opinii Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zmiana zaproponowana w art. 2 pkt 3 lit. b projektowanej ustawy nie znajduje uzasadnienia. Jako podmiot finansujący składki w całości, co powinno przekładać się na obowiązek opłacania składek, powinien być zawsze wskazany duchowny. Kwestia ewentualnego przekazywania duchownemu środków na pokrycie składek przez instytucję diecezjalną lub zakonną zgodnie z projektowanym brzmieniem ust. 10a wykracza poza zakres ubezpieczeń społecznych i nie powinna być regulowana ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych.

Mając na uwadze powyższe, nie znajduje uzasadnienia dodanie w art. 86 ust. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. Nr 210, poz. 2135, z późn. zm.) zwrotu: „przez zwierzchnią krajową instytucję diecezjalną lub zakonną”.

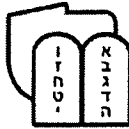
Wątpliwości budzi również brzmienie art. 3 projektowanej ustawy. Należy zaznaczyć, że korekty dokumentów rozliczeniowych, jak i również dokumenty pierwszorazowe za wszystkie okresy rozliczeniowe sprzed daty wejścia w życie ustawy mogą wpływać do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za duchownych jeszcze przez wiele lat. Jeżeli płatnikom, składek bez ograniczenia czasowego (tj. do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy), będzie przysługiwało prawo do wykazywania w dokumentach rozliczeniowych finansowania z Funduszu Kościelnego, to powinno przekładać się na zabezpieczenie pokrycia tych składek oraz określenia sposobu ich finansowania. Należy zauważyć, że w powołanym przepisie odniesiono się do składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i zdrowotne, jednocześnie pomijając składki na ubezpieczenie wypadkowe.

Konieczne jest również wydłużenie okresu „vacatio legis” zaproponowanego w art. 4 projektowanej ustawy. Mając na uwadze fakt, że w bieżącym roku brak jest możliwości zrealizowania proponowanych zmian z powodu wygasającej z dniem 8 października 2013 r. umowy zawartej na obsługę systemu informatycznego, proponowane zmiany mogą zostać przez Zakład zrealizowane dopiero po wyłonieniu nowego wykonawcy. Ponadto ze względu na to, że projektowane zmiany wymagają przygotowania systemu informatycznego Zakładu do obsługi dokumentów rozliczeniowych za osoby duchowne, w szczególności zmian w:

- oprogramowaniu odpowiadającym za przyjmowanie i weryfikacje dokumentów zgłoszeniowych i rozliczeniowych,

- oprogramowaniu odpowiadającym za systemowe tworzenie dokumentów,
 - słownikach służących do weryfikacji poprawności danych ubezpieczonych
- konieczne jest w zakresie art. 4 wydłużenie okresu „vacatio legis” do 1 stycznia 2015 roku.

2 pomiaru em
z up. Prezesa Zakładu
CZŁONEK ZARZĄDU
Elżbieta Łopacińska



Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w RP
ועד הקהלות הקדושות בפולין
The Union of Jewish Communities in Poland

Warszawa dnia 22 marca 2013r

Szanowny Pan

Lech Czapla

Dotyczy GMS-WP-173-75/13

SEKRETARIAT SZEFA I

Lp.

Data wpływu 26.03.2013

W odpowiedzi na pismo z dnia 7 marca 2013r skierowane do Zarządu ZGWZ w RP uprzejmie informuję, że zdaniem ZGWŻ w RP, likwidacja Funduszu Kościelnego czy zmiana jego charakteru powinna być uzależniona od ostatecznego zwrotu lub wypłacenia odszkodowań za przejęte nieruchomości, a więc w przypadku Gmin Wyznaniowych Żydowskich, ZGWŻ w RP powinien otrzymać zwrot 588,3 ha nieruchomości rolnych, nieruchomości zamienne lub stosowne odszkodowanie, a także powinny zostać wprowadzone mechanizmy gwarantujące przestrzeganie art. 53 ust 7 Konstytucji RP, który gwarantuje wolną wolę każdego obywatela RP, do ujawniania swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania. Wprowadzenie in exteso dobrowolnego podatku „kościelnego” jako odpisu w PIT, stanowiłoby pogwałcenie tej normy konstytucyjnej. Strona wyznaniowa żydowska jest szczególnie uwrażliwiona na te kwestie, zważywszy na bolesny bagaż doświadczeń, krzywdy, zbrodnie i wszelkiego rodzaju prześladowania, które spotykały niejednokrotnie Żydów na terenie Rzeczypospolitej w przeszłości i utrwalone, nadal żywe postawy antysemitki, język nienawiści, nietolerancję. Podobne obawy podzielają przedstawiciele wielu innych kościołów i związków wyznaniowych mniejszościowych.

Po spełnieniu tych warunków, ZGWŻ w RP nie miałaby nic przeciwko likwidacji Funduszu Kościelnego.

Jesteśmy zdania, że niezbędne są odrębne rozwiązania dla wyznań mniejszościowych, bowiem równe traktowanie tych wyznań z wyznaniem dominującym w Polsce – kościołem katolickim nie jest wyrazem równego traktowania. Równo bowiem nie zawsze oznacza realizację zasady równości i sprawiedliwości.

Z poważaniem,

Związek Gmin Wyznaniowych
Żydowskich w RP
Dyrektor Biura - Członek Zarządu

Andrzej Żółta
Andrzej Żółta



**PIERWSZY PREZES
SĄDU NAJWYŻSZEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

BSA I - 021 - 106/13

Warszawa, dnia 21 marca 2013 r.

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 22.03.2013.

**Pan
Lech CZAPLA
Szef Kancelarii Sejmu**

Szanowny Panie Ministrze!

W odpowiedzi na pismo z dnia 7 marca 2013 r., GMS-WP-173-65/13 uprzejmie informuję, że Sąd Najwyższy na podstawie art. 1 p. 3 ustawy o Sądzie Najwyższym z dnia 23 listopada 2002 r. (Dz. U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) nie uznaje za celowe opiniowania **poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego oraz niektórych innych ustaw.**

Z poważaniem

Stanisław Dąbrowski
Stanisław DĄBROWSKI



RZECZPOSPOLITA POLSKA

PROKURATOR GENERALNY

PG VII G 025/91/13

Warszawa, dnia 16.03. 2013 r.

SEKRETARIAT SZEFA KB

L.dz.

Data wpływu2.7.03...2013

Pan

Lech Czapla

Szef Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Lechu

W nawiązaniu do pisma z dnia 7 marca 2013 r. nr GMS-WP-173-65/13, przy którym przekazano poselski *projekt ustawy o zmianie ustawy o przejęciu przez Państwo dóbr martwej reki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego oraz niektórych innych ustaw*, uprzejmie przedstawiam następujące stanowisko.

Projekt złożony przez grupę posłów Klubu Parlamentarnego „Sojusz Lewicy Demokratycznej” jest identyczny z projektem ustawy o tej samej nazwie złożonym do łaski marszałkowskiej w styczniu br. przez grupę posłów Klubu Parlamentarnego „Ruch Palikota”. Niemal identyczne są także argumenty podniesione w uzasadnieniach obu projektów.

Z uwagi na powyższe w odniesieniu do ocenianego *projektu* mają pełne zastosowanie merytoryczne uwagi odnoszące się do poselskiego projektu autorstwa posłów „Ruchu Palikota”, przedstawione w piśmie Prokuratora Generalnego z dnia 29 stycznia 2013 r. nr PG VII G 025/18/13, przekazane Kancelarii Sejmu do sprawy GMS-WP-173-16/13.

Z szacunkiem

A. Seremet

Andrzej Seremet